

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

פני

הורו בית דין

פרק ראשון הוריות

משה

ב.

גר מערכי

עין משפט
גר מצוה

ג
א מיי פ"ג משגות
ה"ט

מסורת
הש"ס

א [מ"ב פ' וקרא
[פרשה גו י']

ב [כרימות כה [ע"א]
ג [ירושלמי] שטות
פ"ק [ה"ב]]

ד [שם (ד') [מ"ב פרשה
[ה]]

ה [ירושלמי] פסקים
פ"ז [ה"ח]]

ו [הוריות ג ע"ב
ז [ירושלמי] סנהדרין
פ"ק [ה"ב]]

תורה אור
השלם

א ועשיה על פי הדבר
אשר יגידו קד מן
המקום ההוא אשר
יבחר יי ושמרת לעשות
בכל אשר יודק: (דברים
ז)

ציון
ירושלים

© נכנסו מאה עד
שירור בודן. עין
מל"מ פ"ט מנסהרין
ה"ג:

הפאות וכו'. דהא לדידה דדריש מונעלס מכלל שידע לדיעה
בתחילה צהעלס טומאה וקדש לא קשיא הא קשיא דמקשי התם
אליבא דרבי עקיבא דליהו לא ס"ל הא סברא לדיעה בסוף ל"ז
קרא וכדדרש לה התם באתת גס לדיעה בסוף מדכתב והוא ידע
הרי שמי ידיעות וא"כ הא קרא הכא
או הודע גבי טטאות דעלמא לא
חייתר ליה לר' ישמעאל למדרש ציה
להא דתנן בכריתות אלא דלגופיה
אליטריך לדיעה בסוף דלייתי קרבן
וממילא שפיר שמעינן לדרשת דש
מידיעתו צעינן מהאי דרשא גופיה
דהכי דרשינן אשר לא מעשינה או
הודע וגו' כלומר אם היה לזה ידיעה
כמו דלריכה ליה ידיעה השתא לקרבן
היה פורש וצז מהטמא מחמת ידיעתו
ולאפוקי הסומך על הוראח צ"ד ללא
שז מידיעתו הוא: ע"ז דעתיה דר"ע.
אלא אליבא דר"ע דליהו מפנה להאי
קרא דלא הודע להך דרשא צמחוייבי
טטאות וכו' דמי וכו' כדלעיל ולדידה
קשיא השתא מנא ליה למידרש הכא
דהסומך על הוראח צ"ד פטור מקרבן
דלגיביה דדריש או הודע מכל מקום
ואפי' לאחר יה"כ לא מצינן למידרש
להא מהאי קרא גופיה כדדרשי' אליבא
דר' ישמעאל: ומשני מן הדא.
דלמרינן צביריתא דלעיל דדריש אליבא
דר' יהודה מנפש טמטא וכו' התולה
צצ"ד פטור וה"ג דריש לה ר"ע: אין
חיובין. צ"ד צהוראחן אלא על דבר
שהיה גלוי להן בתחילה ואח"כ נכסה
ונעלס מהן ולאפוקי אם נעלס מהן
הדבר מתחילה: ומה צעמא ונע"ם דריש
דמכלל שידעו בתחילה והיינו דפריך הניחא הא לדעתיה דר' ישמעאל

דדריש התם לדיעה בתחילה מונעלס מכלל שידע וכו' כמו שהוצא
לעיל אלא על דעתיה דר"ע דדריש התם לדיעה בתחילה מונעלס
ונעלס שמי פעמים הכא מנא ליה ומשני ת"ל ונעלס דבר כלומר
מדבר דרשינן לה הכא דמיותר הוא עד שיהיה הדבר גלוי להן
ונכסה מהן: אין חיובין וכו'. כלו'
וכן הא דתנן לקמן עד שירור לנטל
מקלמ ולקיים מקלמ ולא שירור לעקור
את כל הגוף נמי מדבר דרשינן דבר
מהמנוה ולא כל המנוה: והן שהורו
מותר. הא דלמרינן צעקירת כל הגוף
פטורין דוקא אם הורו להדבר להיתר
לגמרי כגון דתנן לקמן אמרו אין נדה
צתורה אין שנת צמור' והתירו הדבר
אצל אם הורו פטור ממימה או
מקרבן צמקוס דשייך אצל אסור הוא
לא צדא אמרו דהרי אין כאן עקירת
כל הגוף לגמרי: מלישבת הגזית.
מצ"ד הגדול היושבין צלישכת הגזית:
מן המקום ההוא וגו'. גבי זקן
ממרא כתיב ויליף דבר דבר כתיב
הכא ונעלס דבר מעיני הקהל וכתיב
התם על פי הדבר אשר יגידו לך
מן המקום ההוא וגו' מה להלן
מצ"ד שצלשכת הגזית אף כאן עד
שתלא הורא' מצ"ד שצלשכת הגזית:
נכנסו מאה. ליטב ולהורות עד שירור
כולן וישגו צהוראח זו: תמן. גבי
עיבור שנה א"ר זעירא לעיל צפ"ק
דסנהדרין צה"ל צ' והוא שיהו כולן
מורין ומודין זה לזה מטעם אחד
ולאפוקי אם זה אומר מצ"ד זה ראוי
לעבר השנה זה אומר מצ"ד אחר:
**ובא מה. הכא מאי אם צעינן שיהו כולן מורין מטעם אחד ולא
איפשיטא: דף היחיד ועשה שוגג ע"ז פיהן. קתני צמתני. ופרד
וכי**

מראה הפנים

הודע להא דתנן צכריתות והאי את צעני נשמעיה וכו' דמיימי התם לא הוכרז שם ר"ע צהדיח
אלא כדלמין ואף נרואה לנארה דלגיביה דר"ע קאמר לה וכמה שפירשימי סב טוב מיהו אין
להכריח הא דהכא לר"ע אלא מהאי ונעלס ונעלס ואין מן הוצרך להאריך ולפלוש צבדריס ועיין
שם ד"ה ואפי' כ"ע חתיא. וכן נצחאר דסגויא דהאי ש"ס ס"ל דר' ישמעאל נמי צעי ידיעה
בתחילה כמזכיר התם והכא ופליגא צהא אסוגית הצבלי אליבא דר' ישמעאל וכן צבדרת רבי
כמזכיר שם. ושמעינן הכא מהסגויא דר' ישמעאל ור"ע פליגי נמי צפלוגתא דר' יהודה ורבינן
הא ולר"ע מיהת משמע להדיא דס"ל כ"ר יהודה וכדריש דדריש מנפש טמטא וכו' למטוטי
נמי דר"ע צעשה צהוראח צ"ד מירבן. ודע דר' יוחנן נמי ס"ל כ"ר יהודה היחיד צעשה צהוראח
צ"ד פטור כדמוכח לקמן וכן מוכרח מדר' יוחנן דהתם כדמוכח מההיא דזבחים ועיין לקמן
צה"ל צ' ד"ה ספריש טטאות:

אין חיובין אלא ע"ז דבר שהיה גלוי א"ה וכו'. מהכא משמע דדריש ליה צפשיטות
דיועלס דהאי קרא מכלל שידע משמע. ובריש שטות צארימי מעיני זה אליבא דרשב"ד ודעת
הרמב"ם ו"ל דלא ס"ל לדיעת צית רבו וע"ז ובריש פ"ב. ודינא דהכא פשוט הוא ואם שלא
הוכרז התם דהא צעינן שיהו ראוין להוראה ואם נעלס ממנו הדבר מעיקרא ולא ידע א"כ אין
ראוי להוראה לחותו דבר הוא אלא צדמתני לקמן למדו מג"ש דעדה עד שיהו כולן ראוין
להוראה לכל הנכנסין שם ולמטוטי נמי שאינן ראוין ליטב צבנהדרין אע"פ שהיא יודע להורות
כדמתן אה. והכי מפרש הדינא צמ"ב צ"ד ש"ן יודעין איסורו של דבר קרי ליה שגגת
מעשה ואין צ"ד חיובין צבגגת מעשה וה"ג שם צפרשתא ד' צהאי ענינא. יצאו יכול יהו חיובין
על שגגת המעשה פ"ל יצאו ונעלס דבר הא אין חיובין אלא על העלם דבר ועל שגגת המעשה.
וצעל ק"א פ"י יכול יהו חיובין על שגגת מעשה שעשו האיטור צלי הוראחם וכו' ע"ש. ואין
דעביד ק"ה אלא יחול יהו חיובין על שגגת מעשה של הוראה שלא ידעו האיטור של דבר
צתחלה ת"ל יצאו וכו' כלומר אין חיובין אלא צנעלס מהן הדבר ועל שגגת מעשה של האיטור
צעשו הקהל על פיהם. וכן הוא מצאיר צהדיח צפפרי וזנא הנקרא צפיקתא דגמיס שם יצאו
יכול יהו חיובין על שגגת מעשה דר"ל ונעלס דבר הא אין חיובין דבר על שגגת מעשה שלא ידעו איסורו
של דבר והורו בו להחיר. ולקמיה צפריש ועשו הקהל על פיהן צבגגת מעשה. והנה זה שגגת
דקאמיר הכא. (ונראה דיש חסרון צפסיקתא דדרבו להציא צבייתא דח"כ והדר מפרש לה
וכ"ל ת"ל ונעלס דבר אין חיובין אלא על העלם דבר ומפרש מה היא על שגגת מעשה שלא
ידעו וכו') ונלאו הכי הוא צמחיה הפי' של ק"א דצפשיטות קאמר התם דף צ' ע"ב צפירושא
דצבייתא עיין אי אומר וכו' אלימא צבגגת מעשה. צלי הוראה. צ"ד מאי צבדייתיהו. וא"כ
לזה ל"ז קרא הכא למעט. וא"ת לר"ע דדריש הכא מדבר שהיה גלוי להן וכו' והא צעינן הא
דבר פרט לעוקר כל הגוף כדלמרינן לקמן דרשינן ונעלס מדבר לא כל דבר וי"ל דר"ע ס"ל
כדרשה דר' הילא לקמן צה"ל ג' דדריש להא מנאות ולא כל מנאות וכן דריש לה חוקיה התם
דף ד' ע"א:

שמואל אמר והן שהורו מותר וכו'. אין לפרש להא דשמואל דעל הוראה צ"ד סתם
קאמר דדוקא צהורו מותר אצל לא פטור אצל אסור דהא צהדיח מן לקמן דכהא
דצעינן הוראה ציטול מקלמ וקוס מקלמ אצל הא על צומרת יום פטור וכו' אלמא הוראה
פטור היא הוראה הלך נראה דפרשיית צפנים דלפרט לעקירת הגוף קאי מיהו צריך קלמ
יותר ציאר דמלימה דשמואל לדיעה למה הוא דמפרש דלא קרי עקירת כל הגוף עד שירור
מותר לגמרי לא הדבר כגון שירור שהעל הוא מותר לגמרי דודאי לא הוראה היא אלא צעירין

גוסהת ירושלמי ששבב"ל: (ש"י) נחא מרש"ב פי' נחא מוקף. (ש"י) דמפני' דר' מפי' (ש"י) דתני נרש"ב רתניא. (ש"י) בעשוהה הרי נרש"ב בעשוהה קתמא
הרי. (ש"י) שבאת מרש"ב שהיתה. (ש"י) שבתא נרש"ב שתבא. יוחנן נרש"ב יותנן. (ש"י) מנא מרש"ב מנא. (ש"י) והוא שיהו נרש"ב
ודן שהיו. (ש"י) ובא מה נרש"ב והכא אמר כן.

אדם מקנה למי שלא נא לעולם ואפילו עובר הרי הוא כמי שלא נא לעולם והמזכה לעובר לא קנה ואם היה בנו הואיל ודעתו של אדם קרובה אלל בנו קנה עכ"ל, הרי דהרמב"ם מייירי לענין החסרון דאין אדם מקנה לדבר שלא נא לעולם, דהיינו לענין שיזכה בהם לאחר שיוולד, וע"ז הוא דנקט הדין דבנו שאני הואיל ודעתו של אדם קרובה אלל בנו, ור"ל דעל כן מתקיימת זכייתו כשיוולד אף שהוא עתה דבר שלא נא לעולם, אלל אה"נ דבעודו עובר לית ליה זכיה כלל, ואין חילוק בין מתנה למתנה, וע"כ ס"ל להרמב"ם דגם צירופה עובר אין לו זכיה, וזוהו הוא שחולק הרמב"ם וס"ל דהטעם דדעתו של אדם קרובה אלל בנו הוא למשום הכי הוי בר זכיה צמתנה זו גם בעודו עובר, וע"כ זהו שהשיג דא"כ מכ"ש צירופה הצאה מאליה יש לו זכיה.

שיעורו צמאה בתרומה, וא"כ הא הוי שיעוריהן שוין כיון דהכא צין המינו וצין האיני מינו שיעורם צמאה, וע"כ הרמב"ם לטעמיה כתב טעמא משום שאין המים מעלה את היין. וביאור טעם זה יש לפרשו צתרי גוויני, או דדין זה הוא משום דצדין שיעור מאה שנאמר צתערובת של מין צמינו צריך להיות כל השיעור מהמינו לחוד ואין האיני מינו מצטרף לזה,⁴⁷ או דהוא דין צפ"ע צשיעורא דמאה דצעינן שכל המאה יהא ממין אחד ואין שני מינים מצטרפין לזה, והכי נראה מצואר מהתוספתא דתניא שם צרישא פלוגתא דר' נחמיה ורבנן צקמחין וסלתות אס מעלין זה את זה, ומשמע דחדא פלוגתא היא עם הך דינא דמים ויין אס מעלין זה את זה, וכן פסק הרמב"ם ג"כ צפ"ד שם דקמח וסלת אין מצטרפין להעלות את התרומה, וה"נ צמים ויין דכוותה.

הטעם שאין מצטרף אינו מין לשיעור מאה

פ"ג ה"ב לוג מים שנפל לתשעים ותשעה לוגין יין ואח"כ נפל לתוך הכל לוג יין של תרומה נדמע הכל שאין המים מעלה את היין עכ"ל. ובפ"טו שם ה"ז ז"ל, שני כוסות של יין אחד תרומה ואחד חולין מוג כ"א צמים ואח"כ עירבן רואין את יין החולין כאילו אינו וכאילו יין התרומה שנערב צמים שהרי אינו מינו אס ראוי אותו המים לצטל טעם יין התרומה הרי הכל מותר לזרים ואס לאו אסור שכבר ציארנו שאין המים מעלין את היין עכ"ל, ובהשגות צפ"ג שם ז"ל, שהרי דבר ידוע שהמים מצטלין את היין אס אין צו צנותן טעם אלל לפי שהמים נפלו לתוך היין ואין צהן כדי לצטל התרומה צטעם אע"פ שיש שם מאה חולין אין מצטרפין לפי שהן שני שיעורין שהמים ציין צנותן טעם ויין ציין שיעורו צמאה וכיון שאין שיעוריהן שוין לצטול התרומה אין מצטרפין וכו' עכ"ל. במקור הדין הוא צתוספתא תרומות פ"ו, לוג מים שנפל לתוך תשעים ותשעה יין ואח"כ נפל לוג שמן [עיינן צכ"מ שצ"ל יין] מעלין זה את זה דצרי ר' נחמיה וצכ"א אין מעלין זה"ז. ופסק הרמב"ם כצממים, והדין דשני כוסות הוא צע"ז דף ע"ג, צ' כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה ומגן ועירבן זה צוה רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רצין עליו ומצטלין אותו. וזוהו שפסק הרמב"ם דצריך שיהא צהמים לצטל טעם יין התרומה, ואע"ג דצצירוף המים והיין איכא מאה לגצי יין התרומה מ"מ הרי לא מצטרפי וצמצואר צתתוספתא. אלל דצטעמא דמילתא דלא מצטרפי נחלקו הרמב"ם והרמב"ם, דהרמב"ם ס"ל דהוא משום דאין שיעוריהן שוין דזה צנו"ט זה צמאה וע"כ לא מצטרפי צהדדי, ונראה דהרמב"ם לטעמיה שפסק צפט"ו ממאכא"ס הכ"ג וה"ל, דהיכא דא"א למיקס אטעמא גם צאינו מינו איכא שיעורא דמאה צתתרומה, והיכא דיש צתערובת מינו ואינו מינו של היתר דא"א למיקס אטעמא גם מדין ציטול דאינו מינו דתלוי צטעמא ג"כ

אלא דלכתי הסוגיא דע"ז צ"ע צין לדעת הרמב"ם וצין לדעת הרמב"ם, דהרי הא מיהא דהא דאין המים והיין מצטרפין הוא רק לענין דין ציטול, אלל לענין הפקעת שם טעם כעיקר הלא מצואר צרמב"ם צפט"ו ממאכלות אסורות הכ"צ דמינו ואינו מינו מצטרפין צוה, וז"ל, מין צמינו ודבר אחר שנערבו כגון קדרה שהיה בה חלב אליה וגריסין ונפל לתוכה חלב הכליות וכו' רואין את חלב האליה ואת הגריסין כאילו הן גוף אחד ומשערין חלב הכליות כגריסין וכאליה וכו' עכ"ל, והטעם צוה פשוט דכיון דהאיסור נחפשט צהמינו ושאינו מינו א"כ ממילא דלית צהאיסור כדי נתינת טעם ואין כאן הרגשת טעם האיסור ופקע כאן דין טעם כעיקר, וא"כ גם צתתרומה נהי דחלוקה היא צדין ציטולה משאר איסורין, אלל לענין הפקעת שמה דטעם כעיקר הרי דינס שוה, והמינו ואינו מינו מצטרפין יחד להפקיע מיניה שם טעם כעיקר דהרי לא נרגש טעם תרומה, וקשה דלמה רואין את היין כאילו אינו וצעינן צהמים שיהא צו כדי לצטל טעם היין של תרומה והרי צרובא צלצד סגי, כיון דצתרי דינים נינהו, דלענין הפקעת טעם הרי גם היין צריך להיות מצטרף להמים להפקיע מיניה שם טעם כעיקר, ולענין ציטול ע"כ האיסור צאינו מינו הרי צרובא סגי, וכדקי"ל דכל שנערב צשאינו מינו וטעימניה וליכא טעמא צהאיסור מתצטל צרוב צין צתתרומה וצין צשאר איסורים, ומ"ש הכא דצעינן צמים לחוד שיהא צהן כדי לצטל כל הנתינת טעם של תרומה, וצ"ע. וכן לענין יין נסך מצואר צרמב"ם צפט"ו ממאכלות אסורות הל"א ז"ל צור של יין שנפל לתוכו קיתון של מים תחלה ואח"כ נפל לתוכו יין נסך רואין את יין ההיתר כאילו אינו והמים שנפלו משערין צהן עם יין נסך אס ראוין לצטל טעם אותו יין נסך הרי המים רצין עליו ומצטלין אותו עכ"ל, והוא צסוגיא דע"ז שם, וגם צוה קשה דליצטרף מיהא היין של היתר להפקעת דין טעם כעיקר, והאיסור עצמו יצטל צרוב של אינו מינו, ולמה צצריכין דוקא שיהא צהמים לחוד כדי לצטל טעם היין,

הטעם דאחריו סלק את שאינו מינו

ביאורים

48. והיינו דאע"ג דמצד דיני ביטול אין כח ביין ההיתר להצטרף לבטל את התרומה דמין במינו לא בטיל, מ"מ אין טעם לאסור כיון דהמים הרי רבו על היין וביטלוהו, דמין בשאינו מינו בטל ברוב, ורק אם יש טעם הרי זה מעכב את הביטול, וכדי שלא יעכב הטעם את הביטול סגי בזה שבמציאות לא נרגש טעם האיסור, ולענין זה וודאי אפשר לצרף גם את יין ההיתר, אע"ג דאין בכוחו לבטל דהוא מינו, דהא סו"ס למעשה אין טעם האיסור מורגש, ולא מדין ביטול אתינן עליה לצרף את האינו מינו אלא רק בכדי לבטל את הטעם במציאות וממילא יהני הביטול ברוב.

47. ואע"ג דכלל הוא בכל התורה דכל ששיעורן שוה מצטרפין זה עם זה, ה"מ היכא דעיקר החפצא קיים וכל מה שחסר הוא רק שיעור, בזה אמרינן דצירוף שני דברים משלים את השיעור ליצור חשיבות, אבל היכא שעיקר השם של הדבר נוצר ע"י השיעור, בזה א"א לצרף, דכל זמן שאין לנו את השיעור הנצרך מהדבר המסוים שאלינו אנו זקוקים אין כאן חפצא כלל, ולכן הכא שהשיעור מאה הוא לא רק כמות אלא זהו החפצא המבטל, דמאה חולין מבטלין תרומה, לא מהני לזה צירוף של אינו מינו.

הפקעת טעם כעיקר יסודה מזין ביטול

ול"ע. ואשר נראה מוכרח מזה, דלע"ג דהיין והמים דהיתרא מועילין לעשות שלא יהא נרגש טעם יין התרומה והיין נסך, מ"מ אחתי לא פקע צוה דין טעם כעיקר כי אס צלירוף דין ציטול, ומשום דבאמת אף בתערובת של מין צשאניו מינו ויש בתערובת ס' נגד האיסור דליכא הרגשת טעם כלל, מ"מ מכדי טעם מעורב עם טעם היתר ציחד לא נפיק, ולא בטל טעמו לגמרי, רק שהוא מעורב עם טעם היתר ציחד, והגע ע"מך הרי שערב ע"מ מינים מטעמים נפרדים מכל מין צשוה הרי יהא בתערובת טעם מעורב מכולן, א"כ גם בשכל הס' הוא ממין אחד וטעם אחד מ"מ יש צו טעם מעורב במקצת ולא בטל טעמו לגמרי,⁴⁹ וא"כ הרי י"ל דזה שלא חל על הטעם המעורב דין טעם כעיקר הוא מתורת ציטול, ומשום דכך הוא דינו דריצוי הטעמים המועילים שלא יורגש טעם האיסור צמסויים מצטלין שלא יחול ציה דין טעם כעיקר ולא נחוש לטעם המעורב שצו.⁵⁰ או דנימא דבאמת כל טעם מעורב לא חשיב טעמא כלל ופקע מיניה הך דינא דטעם כעיקר גם צלא דין ציטול,⁵¹ ורק דהכא שאני דהא איכא היתר שטעמו שוה לטעם האיסור, א"כ הא נמלא שנרגש טעמם בתערובת, אלא דהוא צלירוף היתר, וא"כ הרי י"ל דכ"ז הוא מדין ציטול, דריצוי הטעמים העושים שלא יורגש טעם האיסור צמסויים מצטלין לטעם האיסור שאף שנרגש צלירוף היתר לא נחוש לו.⁵² ואשר לפי"ז הרי שפיר ניחא הא דצריכינן שיהא צהמים לחוד כדי לצטל טעם היין של תרומה או של יין נסך, דכיון דדין הפקעת טעם כעיקר הוא זה מדין ציטול, א"כ ציין נסך הא קי"ל דמין צמינו לא בטל, וע"כ אין היין מצטרף להפקעת דין טעם כעיקר, כיון דהוא מדין ציטול, וכן בתרומה ג"כ הדר דינא דהמים והיין אין מצטרפין, אי משום דאין המים מועילין להעלות את היין, אי משום דאין שיעוריהם שוין, וממילא דלא פקע מינה דין טעם כעיקר כי אס צשיש צהמים לחוד לצטל טעם היין, כיון דדין הפקעת טעם כעיקר הוא מדין ציטול, וכמש"כ.⁵³ ועי' צפירש"י

צחולין דף ק"ט ע"א שכתב דלר"י דמין צמינו לא בטל כל שנתערב צמינו ואינו מינו ציחד צריך ששים מהאינו מינו לצד ואין המינו מצטרף לזה, ולע"ג דהא דמין צמינו לא בטל הוא דין מסויים דוקא צצטול לצד, אלא ודאי כמש"כ דגם הפקעת טעם כעיקר הוא ג"כ מדין ציטול, וע"כ אין המינו מצטרף.

והנה צשו"ע יו"ד סי' צ"ח סעיף ט', קדירה שיש צה נ"ט זיתים היתר ונפלו צה שני זיתים אחד של דם ואחד של חלב כ"א מצטרף עם הנ"ט של היתר לצטל צצירו. ול"ע דהרי אף אס איסורין מצטלין זה את זה הרי זהו רק לענין לפטור על אכילתו ממלקות, אבל לענין להעשות היתר הלא מפורש להדיא צטור וצצ"י סוף סי' צ"ח שס דאין איסורין מצטלין זה את זה, ואיך מצטרפי הכא החלב והדם עם היתר לצטל כ"א את חצרו לעשותו היתר. אכן הלא מקור הך דינא הוא צתשובות הרא"ש כלל כ', ושם מצויר להדיא דטעמא דהך דינא דכיון דחלב ודם אין טעמיהן שוין א"כ ממילא אין טעם כ"א נרגש צחך התערובת, וממילא שפיר מהני הרוב היתר לצטל, עיי"ש צצברי הרא"ש,⁵⁴ ולפי צצרינו דהפקעת טעם כעיקר היא מדין ציטול, וכל המצטרף להועיל שלא יורגש הטעם צריך שיחול ציה דין ציטול, א"כ הא קשה איך מצטרפין הכא החלב והדם להפקעת טעם כעיקר, כיון דלענין לצשוויי היתרא הא חסר צהו דין ציטול מזה על זה, ול"ע. ונראה לומר, דהכא שאני, כיון דבאמת הרי איסורין מצטלין זה את זה, וכדחוינן דמצטלין זה את זה לענין מלקות, והא דלא משוי ליה היתר, היינו משום דלא מציינו צה גוונא דציטול, אבל לא דפקע מיניה שם ציטול, והרי זהו יסוד החילוק צצין מלקות להיתר, דלמלקות צעינן שם הלאו צמסויים, וע"כ כל איסור מצטל שם חצרו, משא"כ לענין היתרא כיון דעכ"פ כולו איסורא נינהו, א"כ הרי ליכא שום צד ציטול לעשותו היתר.⁵⁵ ולפי"ז שפיר ניחא דצרי הרא"ש שכתב דהואיל וחלב ודם שני טעמים נפרדים נינהו ע"כ ליכא צהו דין טעם כעיקר, גם אס נימא דהוא

דין איסורין מבטלין וא"ו כלל

גד דין איסורין מבטלין וא"ו

ביאורים

53. ובשאר האיסורים גם המינו מצטרף לבטל את האיסור כיון דשיעורן שוה דשניהם בשישים, או משום דבהו לא נאמר ההלכה דבעינן כל השישים מאותו מין, דזה הלכה רק בביטול מאה דתרומה כדביאר רבינו לעיל.

54. והא דבאיסורין מבטלין זא"ז נשאר האיסור, הוא בביטול יבש ביבש שאינו נוגע לביטול טעם כלל, ובוה אמרינן דאיסור לא מבטל את עצם האיסור חצרו, כיון דהוא עצמו ג"כ אסור כמוהו, ומבטל רק את השם המיוחד לו ולכן אין מלקות (ויבואר יותר בהערה הבאה), אבל בביטול לח בלח דאיתנן לאסור מצד שהטעם קיים, בוה אמרינן דכיון ששני האיסורים הם טעמים שונים ובטל טעם האיסור המסוים הזה, הרי הוא כמי שאינו כלל ובטל גם עצם האיסור.

55. והיינו דהא דמצינו חילוק בדין איסורין מבטלין זא"ז דאסור לאכלו ואין לוקין עליו, הטעם בוה הוא דהאיסור המסויים דחלב ודם בטל, כיון שרק מיעוט מהתערובת הוא חלב ורובה הוא דבר אחר, וא"כ בטלה המציאות של החלב, אבל האיסור נשאר כיון שלענין להגדיר שחומר זה הוא חומר מותר אין רוב, דהרי כל התערובת אסורה, ואין רוב של היתר שמתנגד להגדרה של המיעוט כדבר אסור. וצ"ב, אטו בכל איסור יש שני חלקים, א' האיסור עצמו, דחפץ זה הוא חתיכה דאיסורא, ב' הלאו שנאמר על חתיכה זו, דאסרה התורה בלאו לאכול דם או חלב, הא כל מה שבעולם מותר באכילה, חוץ ממה שאסרה התורה בלאו, והתורה אסרה לאכול "דם", ואם בטלה המציאות של דם שוב אין מה לאסור. ולכא' נראה כביאור כוונת רבינו, דהביטול עצמו מתחלק, דיסוד דין ביטול הוא שאם יש התנגדות בין דיני המיעוט שבתערובת לדיני הרוב שבתערובת. המועט מקבל את דיני הרוב הודפס מאתר אוצר החכמה (726077) {עמוד 166}

49. והיינו דאמנם בטל הטעם המסויים של האיסור בפני עצמו, אבל נשאר טעם מעורב המורכב גם מטעם האיסור, ומצד זה יש לאסור את כל התערובת, דטעמה מורכב מטעם איסור. (וכמו שאם אין בתערובת שישים אסרינן את התערובת מחמת שמורכב בה טעם של איסור, כמו"כ אם יש בה שישים יש לאסרה מחמת שטעמה הוא טעם שמורכב מהיתר ואיסור, ומה איכפת לן בוה שא"א להרגיש את טעם האיסור בפ"ע.)

50. היינו דהא גופא מחדש לן דין ביטול ברוב, שכיון שטעם האיסור הוא מיעוט בתערובת המרכיבה את הטעמים אמרינן שטעם זה בטל בתערובת ואין זה נחשב שתערובת הטעמים מיוחסת גם אליו.

51. דכל ההלכה של טעם כעיקר, שיש לטעם חשיבות והוא גורם לנו להחשיב כאילו העיקר קיים, נאמרה רק בטעם שקיים ומורגש בפני עצמו ולא בטעם שכל קיומו הוא בתוך חלק מתערובת. ויתבאר זה לפי היסוד המבואר בד' רבינו בכמה מקומות (חמץ ומצה פ"ו ה"ה ד"ה ונראה דהכי, מאכ"א פ"ט ה"ט ד"ה ונראה, פט"ו ה"א ד"ה והנה בפ"ד וד"ה ונראה, ועוד) דטעם כעיקר לאו היינו שכיון שהטעם קיים במציאות אינו בטל, אלא שנאמרה הלכה לתת חשיבות לטעם ולאסור, וחלק מדיני פרשה זו הוא להפקיע דין ביטול. ומעתה י"ל דבטעם שכל קיומו ומציאותו הוא רק כטעם מעורב, לא נאמרה הלכה זו.

52. וזהו ההלכה של ביטול, שלא ניחס את הטעם המעורב לאיסור, ונדון כאילו טעם זה לא בא מן האיסור, דבטלה חשיבות המיעוט בתוך הרוב ואינה נותנת את שם המיעוט על הטעם להחשיבו כטעם שמיוחס לאיסור, אלא כאילו הכל בא רק מן היתר.

בדיו קיבלוהו עליהו

(ו) וג' הדייטות. זה הוא דעת הרמ"ש [סנהדרין פרק א' סימן ב'] וטור [כאן] דטעמא דמומחה וקיבלו פטור, משום דכיון דאפילו בלא קבלה יכול לדון בעל כרחו, ואם כן על כרחך היתה הקבלה לפטור מתשלומין, ומכאן טעמא גם בשלשה הדיוטות פטור אם קיבלוהו. אבל דעת בעל המאור [סנהדרין ל"ב ע"א] דטעמא דמומחה וקיבלו פטור משום דאנוס הוא, ומשום הכי בהדיוטות אפילו אם קיבלו עליהם חייבין [דלא שייך האי טעמא דאנוסים הם, הא אפשר להו למיטעי דלאו מומחים הם, והוה להו לאסוקי אדעתיהו שיטעו וחייבים. לשון הש"ך סקט"ר אות ד']. ונראה לפי שיטת בעל המאור אפילו לא קיבלוהו בפירוש אלא שלא דן על ידי כפייה נמי פטור כיון דאנוס הוא, דאין הקבלה גורמת הפטור אלא הכפייה גורמת החיוב, וכל שלא דן בכפייה הוא אנוס ופטור. ובה יחא ליישב קושית מוס' בפרק קמא דסנהדרין דף ה' [ע"א ד"ה ואם היה] בהא דפרין [שם ו' ע"א] לר' אבהו דאמר שנים שדנו אין דיניהן דין ממתני' דדן את הדין, ומשני בקיבלוהו, וכתבו שם במוס' דהו מני לשנוי דרישא מיירי במומחה, והיינו דלף על גב דתני נסיפא ואם היה מומחה פטור מנשלים, ורישא מיירי בלא קבלה, וסיפא מיירי במומחה וקיבלו וכמו שכתב מוהרש"א, ולפי שיטת בעל המאור יחא, דהא קמי שם טיבה את הטמא, והוא דומיא דמראה דינר לשולחני דמומחה פטור משום דאנוס הוא, דגבי טיבה את הטמא לא מניח למימר דמיירי במומחה, כיון דלא שייך ביה כפייה אם כן הוה אנוס ופטור, על כרחך מיירי רישא באינו מומחה, ואם כן קשה מדן את הדין. והמוס' שהקשו [שם] דימא רישא מיירי במומחה והיינו בלא קיבלו ואפילו הכי טיבה את הטמא חייב, משום דקפידא להו לתוס' כשיטת הרמ"ש [שם בסנהדרין] והטור, דטעמא דפטור מומחה וקיבלו משום דהיתה הקבלה בודאי לפטור מתשלומין, ואם כן כרחך קבלה בפירוש, והיכא שלא היתה קבלה בפירוש, אף על פי שדן שלא על ידי כפייה חייב לשלם. ועיין שם ברש"י דף ו' [ע"א ד"ה דין ז'] וז"ל, ובמומחה ליכא למימר מדקמיני סיפא ואם היה מומחה לרביס פטור, ע"כ. והיינו דקפידא ליה כשיטת בעל המאור, וא"כ לא מניח למימר במומחה ולא קיבלו, דטיבה את הטמא לא שייך בכפייה, ואם כן מומחה פטור משום דאנוס הוא, ועמ"ש בסק"ג.

שוב מלמתי במרדכי פרק קמא דסנהדרין [סימן חרע"ה] (שכתב) בהא דפרין גמ"ס לר' אבהו מדן את הדין, כתב ח"ל, ובמומחה ליכא למימר מדתני טימא את הטהור טיבה את הטמא מה שעשה עשוי ישלם מצדו, על כרחך לאו במומחה מיירי, עכ"ל. ודבריו סתומים. ואפשר דכיון למה שכתבנו, דלא מני למימר דמיירי במומחה ולא קיבלו

שוב מלמתי במרדכי פרק קמא דסנהדרין [סימן חרע"ה] (שכתב) בהא דפרין גמ"ס לר' אבהו מדן את הדין, כתב ח"ל, ובמומחה ליכא למימר מדתני טימא את הטהור טיבה את הטמא מה שעשה עשוי ישלם מצדו, על כרחך לאו במומחה מיירי, עכ"ל. ודבריו סתומים. ואפשר דכיון למה שכתבנו, דלא מני למימר דמיירי במומחה ולא קיבלו

עא

חושן משפט סימן כ"ה

קצות החשן

קצות החשן

וכמ"ש מוס', משום דתני טיבה את הטמא, ובה לא שייך בפירושם והוה אנוס וכמ"ש. עוד נראה לפי מה שכתב בנימוקי יוסף [פרק ד' דסנהדרין דף י"א ע"א מדפי הר"י], דבהוראות איסור והיתר כל שהוא מומחה וחייב להורות אפילו לא קיבלו פטור, ולא צעין קבלה אלא כדיני ממונות, וכן כתב הרמ"א, ואם שפיר מוכח מדתני טימא את הטהור טיבה את הטמא, על כרחך לא מיירי במומחה, דבאיסור והיתר מומחה פטור אפילו לא קיבלו.

והנה נש"ך [סק"ן] השיג על דברי בנימוקי יוסף [שם] דקובר בהוראות איסור והיתר מומחה פטור אפילו לא קיבלו, וע"ש כל ראיותיו של הש"ך נגד בנימוקי. וכל ראיותיו יש לדחות לפי שיטת בנימוקי דאפילו ג' סמוכין דרמי עליהו חיובה להורות ולדון, (אפילו) אם נשאו ונתנו ביד חייבין, ואם כן ממילא גם בהוראות איסור והיתר אם נשא ונתן ביד חייב, דהא בנימוקי שכתב באיסור והיתר דפטור מומחה, הוא משום דמדמה לסמוכין כיון דחייב להורות, ואם כן דון מינה נשא ונתן ביד חייב, ובה יתיישבו השגות הש"ך. אלא דהש"ך לשיטתו דקובר ג' סמוכין אפילו נשא ונתן פטור משום דרשותא דרשמנא הוה ליה כמו קבלה, וע"ש בסק"ו. ואכתי דרך הש"ך לא ידעתי, כיון דקובר ג' סמוכין פטורין מתמת רשותא דרשמנא, אם כן בהוראות איסור והיתר דליכא רשותא דרשמנא ליחיד מומחה, אם כן למה יחייב לשלם, ובש"ך בהשגותיו על בנימוקי יוסף שכתב דיחיד נמי מחייב להורות משום ועלומים כל הרוגיה, ודמי לה הש"ך דמיירי שם בקיבלו, וע"ש, ואכתי לא אדע מי יורה איסור והיתר כיון דלא צעין מן הסורה ג' סמוכין בהוראות. ולכן נראה כדברי בנימוקי יוסף, ולמה נראה שכוון המרדכי וכמ"ש.

ובשיבות בעל המאור והרמ"ש [שם] בטעמא דמומחה וקיבלו, הכריע בש"ך [סקט"ר] כדברי בעל המאור דטעמא משום אנוס, וכתב ראה לזה מהא דלמרינן [בבא קמא צ"ט ע"ב] גבי טבח אומן שקלקל וכן מראה דינר לשולחני דמומחה פטור, והתם על כרחך טעמא משום אנוס ומוזל רע דדייה גרם למיטעי, עיין שם. ורצ"ב אינו מוכרח בכיון דגבי מטבע אין המומחה פטור עד שיהיה נקי כדכחו ואיסור וכדליתא שם בש"ס [ב"ק צ"ט ב'], ואם כן ודאי מומחה כזה מאי טעות הוה ליה למיטעי, ע"כ מוזל רע דדייה קא גרם אבל גבי דין אפילו מכיס טובא אפשר ליה למטעי. ורש"י אמר לית מאן דחייב לדין מורה וכדליתא בירושלמי [הובא בטור סי' י"ב] ומי לנו גדול, ואם כן לענין דין לית מומחה דדייה נקי צטיב דינין כדמומחה גבי מטבע דיכול להיות נקי, ואם כן גבי מטבע ודאי מוזל רע דדייה קא גרם, אבל גבי דין יכול למיטעי מעצמו, דהא

נתיבות המשפט

משפט הכהנים - חידושים

(טו) וג' הדייטות. ומהני בהו הקבלה למיפטרניהו וכן עיקר, ועיין באורים סק"ט. ודאף על גב דבג' הדיוטות בעינן קבלה בפירוש, דהיינו שיאמרו הרי אתם מקובלים עלינו לדין, אבל כשבאו בעצמן לדון לפניהם לא הוי קבלה, מה שאין כן במומחה הוי קבלה מיד שבאו מעצמן לפניו לדין. ואין גדול מהן מחזיר הדין לדעת היש חולקין שהביא הרב בסעיף ג'. אמנם דעת הש"ך [סק"ד אות י"א] כשהיה ביניהם מומחה אחד דגמירי וסביר ולא קיבל אותן בעל דין, הגדול יכול להתחזיר הדין, ואם אי אפשר להתחזיר הדין והדיינים לא נשאו ונתנו ביד, פטורין מלשלם, שהבעל דין הפסיד בעצמו כיון שהגדול היה יכול להתחזיר, אבל אם נשאו ונתנו ביד קודם שהחזיר הגדול, חייבין לשלם כשאי אפשר להתחזיר כשלא קיבלו אותן, דהיינו שדנו על ידי כפייה, אבל אם באו מעצמן לדון לפניו לדין, הוי בהן מומחה פטור, דבמומחה מיקרי קבלה כשבאין מעצמן לפניו לענין פטור תשלומין, והא דמהני קבלה בג' הדיוטות למיפטרניהו, דוקא כשיש ביניהו חד דגמיר, דיכולין לדון מעצמן אפילו בלא קבלה, הקבלה מילתא יתירה היא למיפטרניהו, אבל אי ליכא ביניהו אפילו חד דגמיר, שאינן יכולין לדון בלא קבלה, לא מהני הקבלה למפטרניהו. ש"ך [סק"ד אות י"א]. ושלשה דיינים דאית ביניהו חד מומחה ולא קיבלו, אפילו הכי חייבין לשלם כשטעו, דלא כהר"ה [סנהדרין פרק רביעי דף י' ע"ב מדפי הר"י].

משפט האורים - ביאורים
הוסף צמה דאגע צו שרץ, ואי הגיע צו שרץ קודם אינו דין אלא מוסיף ממש. וקושייתו היא קושיית המוס' בצנא קמא דף ק' [ע"א ד"ה טיהר], ע"ש. ומה שכתב דזה אינו דין אלא מוסיף, לא ידענא מאי קאמר, דודאי משכחת לה שהגיע שרץ סוף כדי ליצור לפסק שלו. [טז] וג' הדייטות. עיין ש"ך סקט"ו שהאריך להציא פוסקים החולקים על זה. ולפי עניות דעמי נראה דהעיקר כמו שכתב בתומים [אות י'] להשוות הפוסקים, דודאי כל שקיבלו בפירוש ואמרו הרי אתה מקובל עלינו ודאי דפטירי, דהא אכל ג' הדיוטות מקשה בש"ס [סנהדרין דף ג' ע"א] טעו לא ישלמו, ומשני כל שכן שאתה נוטל דלת, וכיון דלא פטירי רק בקיבלו בפירוש, לא שייך נעילת דלת, דמי יכופס שקיבלו בפירוש. ונסתם שצאו לפניו לדון ודאי דמי, וככה"ל גונא מיירי הפוסקים הממחיין, ובהא לא שייך טעם הרמ"ש. דע דהא הוצע הפוסק צא מעצמו לדון דמאן כופיהו, ואי נימא דבסתם הוי קבלה ופטור, אם כן קשה שינייא דהש"ס [שם] כל שכן שאתה נוטל דלת, ולחלק בין מוצע לנתעב כמו שמחלק התומים, דחוק גדול הוא, דכל כהאי גוונא לא הוה להו להפוסקים למסתם.

שלשה דיינים דאית ביניהו חד מומחה ולא קיבלו, אפילו הכי חייבין לשלם כשטעו, דלא כהר"ה [סנהדרין פרק רביעי דף י' ע"ב מדפי הר"י].

חושן משפט סימן כ"ה

קצות החשן

קצות החשן

אפילו [טעם] דרבינא ורז אשי הי טעות, אף על פי שיכול להיות שלא ידע סגרת רבינא ורז אשי, ואם כן אין זה מן השם שאמרו במטבע. ועיין בצנא קמא פירק הגזול קמא [ק' ע"א] וצנכורות [כ"ה ע"ב], ולו לאוקמי ממני דין את הדין כר' מאיר דלאין דינא דגרמי, ור' מאיר סובר גבי טעמא ושולחני [ב"ק שם] דאפילו מומחה חייב משום דנתקל פושע, ואם כן היכי מני עלה ואם היה מומחה לרביס פטור. אלא מוכח דטעמא דקיצולו משום דמסתמא היחה הקצלה לפטורו ממשלומין, ואם כן גם בצלשה הדיעות עיין האי טעמא דקיצולו פטורין, ודוק.

ועיין לעיל סוף סימן ג' אי נטילת רשות מן המלך מהני יולא יאמר האדם (ט"ו) אפסוק כמי שארעה דדבר שיש בו מחלוקת ואם עושה כן הרי זה דין שקר אלא אם הוא חכם גדול ויודע להכריע בנאיות הרשות בידו ואי לאו בר הכי הוא לא יוציא ממון מספק דכל היכא דאיכא ספיקא דדינא אין מוציאין ממון מיד המוחזק. וזאת הוא צהורלות איסור והיתר והוא דבר איסור

לאורייתא ילך לחומרה ואי דבר דרצנן ילך אחר המיקל "דזקא את ב' החולקים הם שזין אצל אין סומכין על דברי קטן נגד דברי גדול ממנו בחכמה ומניין אפילו בשעת הדחק אלא אם כן היה גם כן הפקד מרובה. "ויכן אם היה יחיד נגד רביס הולכים (ט"ז) אחר רביס בכל מקום "ואפילו אין הרביס (ט"ח) מסכימים מטעם אחד אלא כל אחד יש לו טעם בפני עצמו והואיל והם מסכימים לענין הדין מקראו רביס ואולינן צמרייהו "ואם היה מנהג צעיר להקל מפני שחכם אחד הורה להם כך הולכים אחר דעתו ואם חכם אחר נא לאסור מה שהם מחיין (ט"ט) נהוג בו אסור "כל מקום שדברי הראשונים כחובים על ספר והם מפורסמים והפוסקים האחרונים חולקים עליהם כמו שלפעמים הפוסקים חולקים על הגאונים הולכים (כ) אחר האחרונים "דהלכה כצמריא מאבדי ורנא ולין. "אצל אם נמצא לפעמים תשובת גאון ולא עלה זכרונו על ספר ונמצאו אחרים חולקים עליו אין צריכים לפסוק כדברי האחרונים שאפשר שלא ידעו דברי הגאון ואי הו שמיע להו הוו הדרו צהו.

ג [י"ז] היה הטועה (כא) מומחה בית דין ולא נטל רשות ולא קבלו אותו בית דין עליהם (ז) [יא] או שלא היה

צינונים ומקורות ט. טור ס"ה והל"ש שם. י. טור ס"ה. יא. משום הרביס סימן כ"ה. כ"ג. ד"מ מ"ד ס"ס רמ"ז. יב. סם נרנ"א. יג. סם מהר"ק שורש קמ"ט. ד"מ ה. יד. מהר"ק שורש מ"א. ד"מ מ"ד שם. טו. רביסא ממנה סימן כ"ה. ד"מ מ"ד שם. טז. מהר"ק שורש נ"ד. ד"מ ו'. יז. מהר"ק שורש פ"ד ע"פ ג'. ד"מ ו'. יח. מהר"ק שורש נ"ד. ד"מ ו'. יט. סם במכ"ס פ"ו בסנהדרין דין ג'.

נתיבות המשפט

משפט האורים — ביאורים משפט הכהנים — חידושים

[א] היה הטועה מומחה בית דין. צמונים [סק"ח] כמז דדוקא צמומה לרביס דהיינו שנתפרסם המחלמו מהני קיצול, אצל כל שלא נתפרסם המחלמו לא מהני קיצול ומייז לשלם, וכך כמז צאורים [סק"ג]. והוא תמוה לפי עניות דעתי, דהרי יכול לנדר המחלמו, דהא טעם דמומחה פטור מפני שהוא אנוס, והכא כשמנדר שהוא מומחה הרי מנדר אנוס, וכן [בבא קמא צ"ט ע"ב] צמראה דינר לשולחני אף כשמנדר אחר כך שהוא מומחה מהני, ומיהי תימי יוגרע הדין. (ובספר קנה"ט [סק"ה] כמז דלין לנדר שהוא מומחה כשיש לו מינו שהיה אומר שלא טעה. וליחא, דהא על כרחך לרין לחם טעם לדבריו. ועוד דלין זה מינו דירא שמתנדר טעותו מפי אחרים.) [ובש"ך סק"ז יש טעות סופר וכל"ל מיירי אפילו צמיר ולא סביר].

[יא] או שלא היה מומחה אב"ב קיבלו וכו'. עיין ש"ך סק"ד כהפוסק [בהא] ולא קים לי כוותיה בהא רק כאידך דפליג עליה. ש"ך [סק"ט אות ג]. (ט) נהוג בו איסור. והוא הדין להיפך, אם נהגו איסור על פי חכם [ומת] חכם אחר והתיר יכולין לסמוך עליו להתיר. ש"ך [סק"כ בשם הב"ח, אור"ת אורים סק"א].

(כ) אחר האחרונים. ודוקא כשהוא מובהק בחכמה. ועיין במה שכתב בתשובת האלשיך [סימן ל"ט] דאין הרב מהר"ק בגדר לומר כשהוא חולק על התוספות דהלכה כבתיארי, כי אין ערכם שוה, וממנו תקיש לדורות שלנו. וכתב הסמ"ע [סק"ט בשם המרדכי] דהלכה כר"ף במקום שאין התוס' חולקים עליו. ואין למדין מכלל זה, ואין לדיין רק כפי שיקול דעתו בנדון. ובמקום שסתם הבית יוסף, והרמ"א לא הגיה עליו וגם הסמ"ע והש"ך לא חלקו עליו, אינו יכול לומר קים לי נגדו. [תשובת חות יאיר מובא בכלל דיני תפיסה שבסוף הסימן כלל כ"ז]. ואם כתב הרמ"א ויש אומרים, יכול לטעון קים לי, ואם פסק להוציא ממון הוי כטועה בדבר משנה. ובמקום דהכריע הרמ"א, המורה למולו הוי טועה בר"מ, וכן במקום שהסמ"ע והש"ך שרין, המורה למולם הוי טועה בר"מ. ובמקום שהסמ"ע והש"ך מחולקים, הלכה כהש"ך, אם לא שהדיין רואה בשכלו שדברי הסמ"ע נכונים. כל הנ"ל הוא מדברי התומים. [אורים סק"ב, ועיין בתומים בסוף הסימן קונטרס קיצור תקפו כהן סימן קכ"ד].

(כא) מומחה בית דין. היינו גמיר וסביר, וכן מומחה דטעין ב' הוא דוקא דגמיר וסביר, אבל לא גמיר ולא סביר לא מהני נטילת רשות. ש"ך [סק"ב], דלא כסמ"ע [סק"ב].

משוכב נתיבות

סק"י. ז"ל, ובספר קצוה"ח כתב דא"צ לברר שהוא מומחה כשיש לו מינו שהיה אומר שלא טעה. וליחא, דהא ע"כ צ"ל טעם לדבריו. ועוד דאין זה מינו דירא שיתברר טעותו מפי אחרים, עכ"ל. ולא אמר כלום, דלין לרין לומר טעם, כיון דכבר פסק, רק מינו דלי בני שמיק ולא היה מודה שטעה, גם מ"ש דלין זה מינו דירא שיתברר טעותו מפי אחרים, ולא יתברר טעותו מפי הו, הא סוף סוף קם דינא, רק צהורלותו מחייב עזמו צמלמין, ואם יתברר ג"כ לא יתמינן יוסר, ועוד דא"כ פרעמי נמינו דמוחף דמתימן, ימא דירא שמה יתברר קיומו, אלא כל זמן שלא נתברר אית ליה מינו, וזה פשוט.

מומחה לרביס שלא תפרט שהוא מומחה

קיבלו עליהו והדיין לא גמור כלל

אם נמצא דבריהם מכוונים. ראה לעיל כ"ט א אות יב.
 יז. אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו זכות מעליו אותו ומושיבין אותו ביניהם. ע' לעיל ל"ז א אות א שהבאתי בשם המאירי דשלוש שורות של תלמידים ישבר אך לפני סנהדרין קטנה של כ"ג. אחד מאלו התלמידים כשאמר חידוש נימוק לזכות מעליו אותו ומשיבים אותו בין חברי הב"ד ונמנה עמם להכרעה, אבל בישיבות הב"ד הגדול אין מוסיפין על השבעים רק שומעין דברי המזכה וחברי הב"ד הגדול דנים אלו כנגד אלו ומחליטים ע' רמב"ם סנהדרין ספ"ט.

יח. ולא היה יורד משם כל היום כולו. לק' מ"ב א דאם יש ממש בדבריו לא היה יורד משם לעולם וע' תומים ס' י"ח סק"ג שישב בזה אמרם בהוריות ג' ע"ב מאה שישבו להורות כו' דלכאורה היכי משכחת לה שיהיו יותר מע"א (ע' באר שבע ובמל"מ סנהדרין פ"ט ה"ג) אלא שרבו תלמידים לומדי זכות, אלא שעדיין צ"ע שיתרבו יותר ממנין הב"ד הגדול, וראה להלן מ"ב א שהבאתי דברי המאירי שהכוונה שלא היו יורדים כל זמן שאותו ענין לפניהם כל עוד שלא גמרו אותו משפט ועמש"כ בהוריות שם.

יט. ואפילו הוא אומר יש לי ללמד על עצמי זכות שומעין לו כו'. במאירי (ע' קעט) ומצטרף להשלים רוב המזכין ואע"פ שבעדים נמנעו מזו מפני שהם נוגעים בדבר, והיה לנו לומר כ"ש בהוא. אין חוששין לכך במשא ומתן שהרי אנו מתכוונים בטעמו אם יש בו ממש אם לאו, והוא עצמו הכל יודעים שנוגע בדבר הוא ולא יבוא לימשך אחר דבריו אלא בטעם נכון, אבל עד שמא לא ירגישו בנגיעת עדותו ויבואו לימשך אחר דבריו וע' בהערה שם.

כ. ואם מצאו לו זכות פטרוהו. בקול סופר העיר שהדיגשו בזה דאך אם מצאו לו זכות פטרוהו אבל כשלא מצאו לו זכות אלא שלא היתה התראה כדון כגון שלא קיבל עליו וכדומה הגם שלא המיתו אותו אבל עכ"פ לא פטרוהו אלא הכניסוהו לכיפה כולהלן פ"א ב.

כא. ואפילו כ"ב מזכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע יוסיפו הדיינין. שאותו דיין היודע בנפשו כי לא ברורה לו הלכה זו אל יחשוב הלוא גם בלעדי יש רובא דמנכר, וגם אם יוסיפו במקומי שנים שאפי' אם יתנגדו לדעת הרוב סו"ס הלכה כמרובין, ובכן אגיד גם אני כהרוב ויגמר הדין, ומה גם אם י"ב מחייבין וי"א מזכין, אל יחשוב הן יש רוב רק גזה"כ היא שצריכים הכרעה ע"פ שנים, אלך גם אני אחר הרוב (ע' מעיין החכמה לתרי"ג מצות כ' סע"א), ע"ז אמרה תורה לא תהיה אחרי רבים לרעות שהכרעתו צריכה להיות רק כפי דעת תורה שיברר בשכלו הוא ואם לא ידע להכריע יגיד שאינו יכול להחליט בדעתו ויוסיפו דיינים.

כב. והסבר ענין זה הוא דמה שאמרה תורה אחרי רבים להטות אינה מטעם שהרוב בודאי מכוונים יותר אל האמת כי אם מגזרת הכתוב כי אלהים ניצב בעדת אל, דאם נאמר שהטעם משום שאם הרבה חכמים מתכוונים לדיעה אחת זה מראה שהיא אמתית יותר מדעת המיעוט היה לנו לומר שזוהו רק אם הרבים מנמקים הכרעתם מטעם אחד שאז רואים אנו שהיא סברה ישרה, אבל אם הרוב מתחלק בטעמים נמצא שנגד טעמו של כל אחד מתבטל הרוב יש רוב שאומר כי אין הסברה היא נכונה ולא מתקבלת. אי"כ אין כאן רוב מכוונים לסברה אחת ואעפ"כ הרי נחשבו כרוב להכריע הלכה. ע' ש"ך חו"מ ס' כ"ה ס"ק י"ט, וראה לכך מחולין ל"ו א מאחר שרובא אומר הוכשר ור"ח אומר תולין אנו על מי נסמוך כו' בנתקנת מיהו אשוו אהדי מר לא מכשיר ומר לא מכשיר דהו"ל רבי חד ואין דבריו של אחד במקום שנים, הרי שמבטלים דברי המועט המאוחד בטעמו כשהרבים מכריעים שלא כדעתם מטעמים שונים, וראה במהרי"ט ח"ב ס' ט' שכ' בענין רבים מתרי טעמי ואל תשובני מאותה הגדה עד שאתה משוה אותנו השווה את בניך כו' עיי"ש, שרמז על המובא בויקרא רבה פ"ד ששאל גוי אחד את הודפס מאתר אוצר החכמה

המערב [בסוגיין] נהרג מטבריא לצפורי חזקה ישראל היה אין הלכה כן, ועמש"כ הרשב"א בתשובה ח"ו סי' קצ"ב באריכות, אולם ברמב"ם הל' סנהדרין ר"פ י"ט נקט ששאלוהו אם מכירים את ההורג, ויתכן שדייק דמוסב על ההורג דאי מוסב על ההורג הול"ל הכרתם אותו, כלומר מכבר בעודו בחיים, ולא מכירים אתם אותו בלשון הוה, וכן מדנקטו לק' סע"ב מכירים אתם אותו נכרי הרג ישראל הרג, מוכח דמכירים אתם אותו היינו לההורג, וע' בלח"מ לרמב"ם סנהדרין שם ובכנה"ג או"ח מה"ק לקוטי הרמב"ם ובס' דינא דחיי עשין (קט"ו ב), וראה בפירוש רבינו חננאל שעל הגליון לק' ע"ב שנקט מכירים אתם ההורג והנהרג, וע' ירושלמי סוטה רפ"ח ובמראה הפנים לפ"מ בירושלמי הכא רפ"ח.

כג. מכירים אתם אותו התריתם בו כו'. בפ' המשניות להרמב"ם שעם המקור בערבית (ברלין תרס"ד) כ' אין זה מכלל החקירות והדרישות אלא הם דברים שאין שם עדות שצריך דו"ח אלא [אחר] שידע אמתתם, ובחדרין כ' דעת הרו"ח דמכירים אתם אותו התריתם בו הוי עיקר העדות ואם אמר אחד מהם איני יודע עדותן בטלה, אבל עובד ע"ז את מי עבד ובמה עבדו הוי בדיקות ואם אמר אחד מהם איני זוכר את מי עבד ובמה עבד אבל יודע אני בודאי שעבד ע"ז עדותן קיימת, אבל ה"ר דוד ז"ל הקשה עליו כו' עיי"ש באריכות ובראב"ן חלק התשובות ס' ע"ה שאלני חתני רבי יואל וכו'.

כד. התרתם בו. בס' קול סופר העיר שהודגש בזה שצריכה התראה בו ביחוד, שאם אמרו העדים אנחנו מתרים מי שיעשה עבירה זו יומת והוא משיב אעפ"כ ועושה, אין זו התראה, אלא שצריכים להגיד לו בנוכח דע אם תעשה עבירה זו תומת במיתה זו משום שעברת על לאו זה, והוה שנקטו התראתם בו.

כה. רש"י ד"ה כמה עבדו, למרקוליס, בשחיטה או בהשתחויה. בחמו"ח הצ"ע אשר נקט למרקוליס ולא בסתם במה עבד לע"ז וע' לק' סע"ב וברמב"ם הל' עכ"ם פ"ג ה"ה ובנו"כ, ובצפנת פענח לרמב"ם פ"ו ה"ח שדייק רש"י ונקיט מרקוליס דדרכה בהשתחואה ולא רק בפישוט ידים ורגלים עיי"ש.

כו. רש"י ד"ה חקירות אמר אחד איני יודע כו'. ע' חדושי הרי"מ לחו"מ ס' ל' אות א, ושם אות יא ד"ה ובזה מיושב לשון רש"י במתניתין כו', ובס' משכן העדות שער ג פ"ג ופ"ה, ולמ"ש דבטלה העדות אפי' הן מאה כו' ולכאורה הו"ל לבדוק אותם אי לאסתודי אתיתי או לא שאז תתקיים העדות כשאר עמש"כ שם פ"ה ופ"ו באריכות.

כז. בדיקות אחד אומר איני יודע ואפילו שנים וכו'. עדותן קיימת. יעוין בחדושי הרמב"ן חולין (גוירק תשט"ו) י"א א ובהגהות זר סביב שם.

כח. אחד אומר בשנים בחדש ואחד אומר בשלשה כו'. יעוין בראב"ן חלק התשובות ס' מ"ח שאלה זו נשלחה אלי מקלוגיא מאת קרובי ר' אליעזר ברבי שמשון כו' באריכות, וראה בחמו"ח שהעיר למה לא נקטו אחד אומר בראש חודש ואחד אומר בב' בחודש וכן הלאה זה אומר בב' וזה אומר בד' וכה"ג איכא לאקשווי בשעות ועמש"כ בזה, ובתומים ס' ל"ג ס"ק י"ג חקר אי גם שני העדים יכולים לומר שגם שניהם טעו בעיבורא דירחא, וע' בס' חבלים בעימים ח"א סוגיא כ"ו.

כט. רי"א קיימות כו'. עמש"כ בס' נפש חיה ס' נ"ג בענין אי האומר בחמש נעשה גדול בו ביום שנולד בד' שעות ואם נאמר דבעינן מעל"ע דשעות אי"כ אולי הוא שסעה והיה אז ג' שעות ביום ועודו נחשב לקטן והוי עשאילה"ז ועמש"כ שם, אמנם הרי גם אם יזמו אלו אפשר שיקדשו החודש ע"פ עדות אחרים נמצא שהיו גדולים, כי הרי הזמה אינה הכחשה לגוף הדבר שזה יוכל להתקיים ע"י עדים אחרים.

ל. שבהמש חמה במזרח כו'. יעוין תשובות הרמב"ם (ירושלם תרצ"ט) ס' שס"ג באריכות.

מ' ע"ב

א. דאי לא מופנה איכא למיפרך. באה"י הקשה מנדה כ"ב ס"ב דאיסלגי אמוראי בגו"ש שאינה מופנה רב אחא משמיה דר"א ס"ל למדין ומשיבין ואלו רב יהודה משמיה דשמואל ס"ל דאין למדין הימנה כל עיקר אפי' אם אין להשב וא"כ הכא דאירי אליבא דרב יהודה למה נקטו דאי לא מופנה איכא למפרך הרי יתר מכן דאפי' אי ליכא למפרך אין למדין הימנה כו', ובכלל צריך הסבר הרי מי שלומד גז"ש ע"כ שהיתה קבלה בידו דאל"כ הרי א"א ללמוד גז"ש ואי נימא כיון שאינה מופנה אין למדין ממנה כלל א"כ למאי הלכתא מסרו שיש בכאן גז"ש ועמש"כ לעיל ט"ז א אות ז—ה, והלאה כ"ב ב אות ו.

ב. תודיה מדהוי ליה למיכתב דרוש תדרוש או חקור תחקור. ל"ד דא"כ הו"ל ד' כו'. ע' חולין פ"ז א כסוה ונתגלה כו' מ"ש מהשבת אבידה דאמר מר השב [תשיב] אפי' מאה פעמים כו' ובתוי"ט שם, וראה בחתם סופר יו"ד סי' קל"ב.

ג. אלא לר"ש דאמר שריפה חמורה מא"ל. ע' חמו"ח, ובס' ראש יוסף סי' ל"ג הצ"ע מקדושין כ' ע"ב גבי בתי עיר חומה דמצינו לר' שמעון דהיכא שהחמירה תורה בדבר אחד סברא היא להקל מצד אחר ולכן בבתי עיר חומה דחזורת לבעלים אין גואל לחצאין ושדה אחוזה דאינה תורת גואל לחצאין א"כ מאי פריך הכא לר"ש הא כיון שהחמירה תורה עליה בשריפה סברא היא להקל עליה דבעי דו"ח כו' וי"ל.

ד. מילתא דאתיא בק"ו טרחה וכתב לה קרא. ע' חכמת שלמה למהרש"ל הכא וביד מלאכי מערכת מ"ם כלל תי"ט, בס' אהל ישרים כללים מערכת מ' אות ט—יא, ובלמודי ה' לימוד צ"ח, ומש"כ להלן מ"א א אות ו.

מגדף בה ר"א, ראה לעיל ג' ע"ב אות כ"ח.

ה. ושמונה חקירות איכא כו'. ע' תומים סי' ל' סק"ו שהקשה למה לא אמרו ששואלין אותו באיזה בית באיזה חדר אם בעליה או בדיוטא וכדומה, בטרקלין אם במזרחו או במערבו כו' וראה שם ס"ק ל'.

ו. רש"י ד"ה ופרכיבין אלמא לא זכו גמגום, באמה"צ פי' דק"ל לרש"י אף אם אמרו העדים הראשונים כי המעשה היה בחצי של שעה אין נפקותא בחקירה זכמה בשעה משום שאדם טועה בחצי שעה ועמש"כ רש"י הכא, אמנם עכ"ז הרי איכא נפקותא אם אמרו העדים כי המעשה היה ברביעית שעה ואי מתזמי מתלתא רבעי דשעה הקודמת עד תלתא רבעי מהשעה שהם מעידים והיינו בחצי שעה קודם וחצי שעה אחר שעת העדות א"כ מתזמי אז וא"כ אם נשאל בכמה בשעה הא איכא נפקותא לאביי אליבא דר' יהודה דאמר אדם טועה בחצי שעה א"כ כמו שיוכלו העדים הראשונים לטעות בחצי שעה כמו כן יכולים נמי העדים הבאים להזימם לטעות בחצי שעה וא"כ אין נפקותא על בכמה בשעה דהא יחד טעו בשעה שלימה, ויתכן שלכן הגיה הב"ח הכא ברש"י לישנא אחרינא גמגום, היינו דהיה לפני רש"י עוד לישנא אחרינא והיא היתה מגומגמת, וע' בחמו"ח שהביא משר"ת מהר"מ אלשקר סי' ס' ורלנ"ח סי' קל"ז שכתבו בשם מהר"י בירב דאין לתלות טעות בשני עדים שגם שניהם יטעו טעות זו עיי"ש.

ז. הניחא לאביי אליבא דר"מ כו'. ע' שו"ת משיב דבר להגר"ר נצי"ב ח"א סי' צ דלכאורה הרי גם לאביי נשארה קושיא כו'.

ח. אלא אע"ג דלא צריך רמינן עליה כדרשב"א וכו', ע' בס' חזון איש אהע"ז (ווילנא תרצ"ב) סי' ה' אות ו ב' עניני חקירות א' שצריך שיגיד לפני ב"ד בצמצום הזמן של ראיית עדותו וצריך שידעו הב"ד מפיו בכיוון היום והשעה ובזה סגי כשאומר אמש שבזה כבר יודעים הב"ד את השבוע השנה והחודש ושאר כל החקירות. אבל יש עוד מצוה שיגידו העדים בפירוש את השבוע והשנה כו' עיי"ש.

ריב"ק כתיב בתורתכם אחרי רבים להטות אנו מרובים מכם מפני מה אין אתם משווים עמנו בעבודה זרה, א"ל יש לך בנים, א"ל הזכרתני צרתי, א"ל למה, א"ל הרבה בנים יש לי בשעה שהם יושבים על שלחני זה מברך לאלהי פלוני וזה מברך לאלהי פלוני ואינם עומדים משם עד שמפצעים את מוחם אלו עם אלו, א"ל ומשווה אתה עמהם, א"ל לא, א"ל עד שאתה משווה עמנו לך השווה בניך, שלכאורה מוכח מזה דכיון שהרוב הם מטעמים שונים לא חשיבי רוב, אבל באמת אמרו לו תלמידי לריב"ק לזה דחית בקנה רצון לנו מה אתה משיב כו', כי כאמור שגם אם הרוב הוא מטעמים שונים אם משתווים בסכום הוי רוב (ורבי"ק השיב דכיון שישראל הם בנפש אחת בלי שום ספק ביחוד ה' אין מתחשבים עם דעת טועים, הרוב מכריע אך ספק אבל לא את הוודאי, כעין שכתב החינוך במצוה ע"ח כת חכמים מועטה תכריע כת בורים מרובה ואפילו כיוצא מצרים, ובחזו"ל שער יחוד המעשה פ"ה מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך, וע' בפני יהושע כתובות כ"ד לרש"י ד"ה באומרת ברי לי, וע' חומ"י יבמות פ"ח טע"א ובש"ך חו"מ סי' מ"ו ט"ק ס', וע' זהר תרומה קס"ד טע"א ואי תימא הא כתיב כי אתם המעט מכל העמים כו' לתרץ משה"כ ברוב עם הדרת מלך), ולא עוד אלא הרי בסנהדרין היו בעל מעלות שונות בחכמה ע' רמב"ם סנהדרין פ"א ה"ג כל הגדול מחבירו בחכמה היה קרוב יותר להנשיא, וא"כ לפעמים גם כשרבו בכמות החולקים על המועטים הנה יכול היות כי בין המועט היו בעלי רוב חכמה ואעפ"כ הלכה כרובא דאיתא קמן (ע' חולין י"א רע"א) היינו רוב מנין ולא בהחריפי טובי (ע' יבמות י"ד א, וראה תשובות גאונים קדמונים סי' קמ"ד ובחדושי הרמב"ן הכא פ"ב בשם רה"ג ובשו"ת מהרשד"ם או"ח סי' ל"ז) מוכח מכל זה כי ההכרעה כהרוב היא גזו"כ ומטעם אלהים ניצב בעדת אל.

כג. רש"י ד"ה י"ב מחייבין כו' והאי דאמר איני יודע כמאן דליתיה דמי כו'. ע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' שני"ג, רדב"ז ח"ה סי' אלף תמ"ג, ויעוין בשו"ת אהלי אהרן ח"א סי' מ"א שהביא מחו"מ סי' י"ג סע' ו' דאם ביררו עשרה אנשים שידונו להם וכו' ואחד מהם אומר איני יודע אפי' הסכימו התשעה כולם לדיעה אחת אינו כלום, משום דמעיקרא אדעתא דעשרה יתיבו, ה"ג כיון דיתבו אדעתא דכ"ג אם נחסר אח"כ אחד צריכים להשלים המנין, ואם אותו דיין יאמר אח"כ יודע אני עמש"כ לעיל ל"ד א אות יא בס"ד.

כד. כמה מוסיפין שנים שנים כו'. ברמב"ם סנהדרין פ"א ה"ח אם נחלקו הסנהדרין והוצרכו לסמוך אחד להוסיף על מנין סומכין מן [השורה] הראשונה הגדול שבה כו' ועמש"כ לעיל ל"ז א אות א—ה, ויעוין בס' מעיין החכמה לתרי"ג מצות (כ' ע"ב) שהביא ע"ד הרמב"ם שאם היו י"א מחייבין וי"א מוזכים ואחד אומר איני יודע מוסיפין עד ע"א והראב"ד השיג ע"ז וע' בכס"מ, ובמה"ח ביאר דבי"א מוזכים וי"א מחייבים הרי צריך הדין להגמר בזכות כיון שאין רוב לחייב אלא שאי אפשר לגמור דין בפחות מ"ג ולכן צריכים להוסיף, ובכן לא סגי בלא שנים כי היכי שחולל ההכרעה להיות ג"כ לצד חובה ואם יוסיפו רק אחד הוא יחייב יהיו י"א מוזכים וי"פ מחייבים ואעפ"כ לא מחייבים הנידון, אבל אם אחד הנוספים יחייב והשני יאמר איני יודע ויצטרכו שוב להוסיף אז תספיק הוספת אחד שדעתו תכריע בין לזכות בין לחובה, שאם יזכה הרי יהיו מחצה ומחצה ומוזכים, ואם הוא מחייב מצטרפת דעתו לדעת הנוסף הראשון ואיכא הכרעה לחובה ע"פ שנים וא"כ ליתא לדין זה דהוספה עד ע"א אלא בי"ב מחייבין וי"א מוזכין ויוכל היות שכל הנוספים יתחלקו אחד מחייב ואחד מוכה ולא תהיה הכרעה עד ע"א עיי"ש וביד רמה מה טעם שנים כו' באריכות.

כה. עד שבועים ואחד, לכאורה כשהוסיפו דיינים ומה גם בהוספה מרובה על העיקר צריכים קבלת עדים מחדש דהאיך ידונו האחרונים מבלי שישמעו בעצמם מפני העדים עמש"כ לע' י"ז ב אות ג, ואולי משום שהוסיפו משלש שורות שלפני הב"ד הוי קבלת עדות בפניהם אם שלא נחשבו מקודם כדיינים.